
Čeští egyptologové opět vyrážejí mezi pyramidy. Můžeme se těšit na nové objevy?

Čeští egyptologové opět vyrážejí mezi pyramidy. Můžeme se těšit na nové objevy?

Už příští týden zahájí čeští egyptologové jarní sezonu výzkumných prací v egyptském Abúsíru, kde se jim vloni povedlo učinit unikátní objev hrobky vlivného lékaře Šepseskafancha. S detaily výsledků úspěšného bádání a plány na novou sezonu se iForu svěřil [prof. Mgr. Miroslav Bárta, Dr.](#), ředitel Českého egyptologického ústavu FF UK.

Co konkrétně jste objevili při svém posledním výjezdu do Egypta?

Objevy z loňské sezony, tedy z podzimu roku 2013, byly učiněny v oblasti, kde již několik let soustavně pracujeme. Jde o jižní část abúsírské koncese, pyramidového pole, kde se koncentrují památky, zejména sakrálního charakteru, z doby stavitelů pyramid Staré říše, tedy z doby 3 tisíce let před Kristem. Z valné části jde stále ještě o archeologicky neprobádané území.

Nově objevená hrobka lékaře Šepseskafancha je dalším kamínkem do mozaiky osudů vlivné rodiny hodnostářů, jejíž mužští členové zastávali významné úřady u dvora několika panovníků 5. dynastie. Protože ve starém Egyptě neexistovalo oddělení zákonodárné a výkonné moci, jejich kariéry byly velmi pestré. Široké spektrum jejich úřadů pokrývalo úřady písařů, představených sýpek, pokladnic, lékařů a mnohé další. Zároveň většina těchto úředníků zastávala i vysoké kněžské funkce spojené s kultem významných egyptských bohů, sloužila v zádušním kultu abúsírských panovníků a také vykonávala významné úřady ve slunečních chrámech jednoho z hlavních bohů staroegyptského panteonu, boha Rea.

Jak významnou osobou byl podle výzkumů lékař

Šepseskafanch?

Šepseskafanch si postavil poměrně velkou hrobku na ploše pokrývající půdorys zhruba 25 x 15 metrů. V nadzemní části bylo začleněno několik kultovních míst včetně dominantní kaple majitele hrobky. Jejím ústředním bodem bylo místo kultu s vápencovou stélou, tzv. nepravými dveřmi, které sloužily zesnulému a pozůstalým k navazování kontaktu v době ceremonií v kapli.

Stéla (vysoká bezmála 4 metry) byla pokryta hieroglyfickými nápisy obsahujícími hlavní světské a kněžské tituly Šepseskafancha. Mezi nejzajímavější patří bezesporu tituly, které ho označují jako hlavního lékaře Horního a Dolního Egypta, lékaře panovníka, kněze ve slunečních chrámech a kněze Domu života. Právě poslední instituce byla jakousi

baštou tehdejšího známého vědění, kde se uchovávaly v písemné formě znalosti doby od matematiky a lékařství po magické texty a náboženské koncepty.

O jak staré pozůstatky se jedná?

Pokud jde o časové vymezení našich nálezů a objevů, pohybujeme se v době před zhruba 4 400 lety. Občas se tato časová vzdálenost složitě přibližuje, ale můžeme si například představit, že jde o více než dvojnásobek doby, která dělí římského legendárního Caesara a našeho prezidenta Václava Havla. Jde de facto o tu samou dobu, která odděluje naši vyspělou civilizaci od vzniku nejstarších komplexních civilizací této planety. Proto také náš výzkum považují za velmi důležitý z hlediska poznávání mechanismů fungování civilizací jako takových.

Můžete nám přiblížit lokalitu, kde byl nález učiněn?

Pyramidové pole v Abúsíru je nedílnou součástí symbolické krajiny vytvářené monumentálními komplexy vládců Egypta z 3. tisíciletí před Kristem. Zde lze mezi nejvýznamnějšími jmenovat hrobky panovníků v Gíze, abúsírské „sluneční“ krále či panovníky v Sakkáře.

Abúsír není zdaleka homogenní oblastí. Památky zde doposud nalezené pokrývají historii 3. až 1. tisíciletí před Kristem faraonského Egypta a zahrnují královské pyramidové komplexy celkem čtyř panovníků, významné nekrálovské hrobky významných osobností starověkého Egypta, chrámy a šachtové hrobky. Každá skupina památek má svá velká specifika a je třeba věnovat mnoho let práce, aby jim člověk, byť jen do jisté míry, porozuměl.

Jednalo se o náhodný, a tedy i pro vás překvapivý nález, nebo to byl objev „očekávaný“?

V archeologii to chodí dnes tak, že přes všechny nezbytné kroky předcházející vlastní práci (práce v knihovnách a archivech, vyhodnocování nedestruktivních metod výzkumu oblasti jako například satelitní snímkování, geofyzikální průzkum a některé další) nikdy není možné předem odhadnout míru naplnění vašich očekávání. Je třeba udělat vše pro to, aby práce měla smysl, tedy aby přinesla významné nové poznatky, ale co reálně se v době práce expedice podaří objevit a zdokumentovat, je do jisté míry vždy překvapením. A velmi často jsou nová zjištění z pohledu vědy významná, ale laika nemusí vůbec zaujmout.

Můžete zhodnotit význam objevu, např. ve srovnání s dalšími českými či světovými objevy?

Jakékoliv hodnocení naší práce i objevů je velmi subjektivní. Na prvním místě je třeba vyzvednout práci celého mnohooborového týmu, který svou velikostí a kvalitou vyhodnocování poznatků dělá české vědě, doufám a věřím, dobré jméno doma i v zahraničí. Přitom se jedná o největší dlouhodobý český vědecký projekt mimo území naší republiky.

Na druhou stranu díky popularitě Egypta se naše práce popularizuje snadněji než stejně dobrá, ne-li lepší práce mnoha jiných humanitních, ale i dalších odvětví české vědy. Z toho mi plyne, že to hlavní především je, že snad můžeme být plnohodnotnou součástí české vědy. A ta je jenom jedna. Vše ostatní, ankety a pozitivní hodnocení, jsou již jen vítaným bonusem, který je ale třeba brát s nadhledem a střízlivě.

Pokračují výzkumy na daném místě a dají se tedy očekávat další zajímavé objevy?

Zrovna v době našeho rozhovoru probíhají poměrně intenzivní přípravné práce na zahájení jarní sezony, která by měla začít 2. března a trvat přibližně dva měsíce. V plánu máme mnoho odborných aktivit, na kterých se budou podílet odborníci z mnoha odvětví humanitních, přírodovědných i technických oborů.

Soustředí se chceme na zpracovávání a vyhodnocování nálezů z uplynulých sezon a přípravu publikací. Probíhat bude zpracovávání obrovského korpusu keramických nálezů, antropologických celků, vyhodnocování unikátního souboru soch patřících jednotlivým členům rodiny včetně princezny Šeretnebti, analýza přírodovědných nálezů či skenování památek, abych jmenoval to nejvýznamnější.

Paralelně s tím poběží epigrafické práce v historicky ojedinělých šachtových hrobkách pocházejících z 6. a 5. století před Kristem, tedy z let, kdy Egyptu vládli na přechodnou dobu Peršané. Svým způsobem to byl časový úsek, kdy probíhala první „globalizace“ tehdejšího známého světa.

V neposlední řadě se chceme věnovat i novým archeologickým projektům zaměřeným na dokončení výzkumu posledních neprobádaných částí komplexu, dokumentaci doposud neprobádaných podzemních prostor, a pokud se vše bude dařit, i výzkumu zcela nových objektů.